

Digitales Brandenburg

hosted by **Universitätsbibliothek Potsdam**

Sifre Ḳodesh

‘im targumim u-ve’urim mi-meḥabrim shonim

Sefer Yirmeyah

Landau, Moses I. Landau, Moses I.

Prag, 596 [1835 oder 1836]

בן הימרי

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-9113

הֲרַעָה אֲשֶׁר אָנֹכִי מְבִיא עֲלֶיָהּ
וַיֵּעָפוּ עַד-הֵנָּה דְבָרַי יְרֵמְיָהוּ:

נב (א) בְּךָ-עֲשָׂרִים וְאַחַת שָׁנָה
צִדְקָתָהּ בְּמַלְכוֹת וְאַחַת

עֲשָׂרָה שָׁנָה מֶלֶךְ בִּירוּשָׁלַם וְשֵׁם
אִמּוֹ חַמִּיטַל בַּת-יְרֵמְיָהוּ מִלְּבַנָּה:

(ב) וַיַּעַשׂ הָרַע בְּעֵינַי יְהוָה כְּכֹל
אֲשֶׁר-עָשָׂה יְהוֹיָקִים: (ג) כִּי וְעַד-

אָף יְהוָה הִיטָהּ בִּירוּשָׁלַם וַיְהוּדָה
עַד-הַשְּׁלִיכּוּ אוֹתָם מֵעַל פָּנָיו

וַיִּמְרֹד צִדְקָתָהּ בְּמַלְכוֹת בְּבָרָה:
(ד) וַיְהִי בַשָּׁנָה הַתְּשֻׁעִית לְמַלְכוֹת

בְּחֹדֶשׁ הָעֲשִׂירִי בְּעֶשְׂוֹר לַחֹדֶשׁ
בָּא נְבוּכַדְרֶאצַּר מֶלֶךְ-בָּבֶל הוּא

וְכָל-חֵילוֹ עַל-יְרוּשָׁלַם וַיַּחֲנוּ
עָלֶיהָ וַיִּבְנוּ עָלֶיהָ דֵּיק סָבִיב:

חמוטל קרי והבא

דעם אונגליקס, דאן איך איי
בער דאס זעלבבע ברינגע, דאס
זיא גאנץ ענטקערעטעט ווער.
דען. זא ווייט זינד ירמיה'ס
ווארטע.

נב (א) איין אונד צוואנציג
יארה, וואר צדקה:

אלט אלס ער צור רעניערונג
קאם, אונד איילף יאהרע רע-
גיערטע ער אין ירושלים. זיינע

מוטטער היעס חמוטל, אונד
וואר איינע טאכטער דעם
ירמיהו אויס לבנה. (ב) ער

טהאט וואס דעם עוויגען מיס-
פיעל, גאנץ וויא יהויקים גע-
טהאן. (ג) זא דאס אללעס אין

ירושלים אונד יהודה דעם עווי-
גען צום פערדרוססע וואורדע,
בז ער זיא גאנץ פאן זיינעם

אנגעזיכטע פערשטיעם. עס
געשאה דאן צדקהו דעם קע-
ניגע פאן ככל דען געהארואם

אויפקינדיגטע, (ד) זא קאם
אייס ניינטען יאהרע זיינער רע-
גיערונג אים צעהנטען דעם

צעהטן מאנאטהעס נבוכדנצר
קעניג פאן בבל מיט זיינעם
אומהער איינען וואלל
אויפ-

ר ש י

נב (ג) כי על אף ה' היטה. היא גרמה לו מרד לדקיהו במלך בבל שהוא תחלת המדינה:
(ד) דיק. כדקוס:

יברחו

ב א ו ר

כל ארץ בבל וממך הלא הרעה על הכשדים. (קד) ויעשו, ר"ל יושביה ייעפו ויאכזרו. עד
הנה דברי, חמר עד הנה לפי שמכאן ועד סוף הספר הוא ספור דברים לא נבואת ירמיה' אלא
מי שכתב הספר כתב בסוף הספר הגלות והמורנן כמו שנחוב בספר מלכים (כד"ק ורד"ח).

נב (ג) היחה בירושלים, הפלטה הנשארת היחה בירושלים על אפי וממתי נעבור השעשים
הרעים שעשו (כד"ק), והכוונה כלדקיהו בן היו בולס רעים ומטאים לה' עד אשר
השליכס מעל פניו, ונמקראות הנאים יסופר לנו המעשה איך נגלו מירושלים והשלכו מעל
פני

אויפווערפען. (ה) דיא שטארט
היעלט דיא בעלאגערונג אויס,
כיו צום איילפטען יאהרעדעס
קעניגס צדקיהו. (ו) אכער
אם ניינטען דעס פיערטען מאָ-
נאטעס, אַלס דיא הונגערס-
נאָטא אין דער שטארט אי-
בערהאנד נאָהם אונד דאָז
פֿאַלק קיינע לעכענסמיטטעל
מערה האַטטע. (ז) וואורדע
דיא שטארט ערשטירמט, דאָ
פֿלאָהען דיא קריענסמענגער
אַללע אונד ענטווישטען דעס
נאַכטס אויס דער שטארט
דורך דאָז טהאָר צווישען דען
ביידען מויערן אַם קעניגליכען
נאַרטען. וועהרענד דיא כשרים
אום דיא שטארט הערומלאָ-
גען, אונד נאַמען דען וועג
דורך דיא עכנע. (ח) דאָך דאָז
כשרישע העער זעטצטע דעס
קעניגע נאָך אונד ערהאַלטע
איהן אויף דער עכנע פֿאַן
יריחו, זיין גאַנצעס העער
צערשטרייטע זיך פֿאַן איהם.
(ט) זאָ ערגריפֿען זיא דען קע-
ניג אונד בראַכטען איהן צום
קעניגע פֿאַן ככל נאָך רבלה
אום לאַנדע חמת, וואָ ער
קריענסרעכט איבער! איהן
היעלט. (י) צדקיהו'ס זאָהנע

(ה) וְחָבַא הָעִיר בַּמָּצוֹר עַד עֲשָׂתֵי-
עֶשְׂרֵה שָׁנָה לַמֶּלֶךְ צִדְקִיָּהוּ:
(ו) בַּחֹדֶשׁ הָרְבִיעִי בְּתִשְׁעָה לַחֹדֶשׁ
וַיִּחְזַק הָרֶעִב בְּעִיר וְלֹא הָיָה לָהֶם
לֶעָם הָאָרֶץ: (ז) וַחֲבַקֵּק הָעִיר
וְכָל-אֲנָשֵׁי הַמְּלָחָמָה יִבְרָחוּ
וַיֵּצְאוּ מִהָעִיר לִיְרֵךְ דָּרָךְ שַׁעַר
בֵּין הַחֲמָתִים אֲשֶׁר עַל-גֵּן הַמֶּלֶךְ
וּכְשָׂדִים עַל-רֵעֵיר סָבִיב וַיֵּלְכוּ
דָּרָךְ הָעֲרָבָה: (ח) וַיִּרְדְּפוּ חֵיל-
כַּשְׂדִּים אַחֲרֵי הַמֶּלֶךְ וַיִּשְׁיֶגּוּ אֶת-
צִדְקִיָּהוּ בְּעֲרֹבַת יְרֵחוֹ וְכָל-חֵילוֹ
נִפְצוּ מֵעֲלָיו: (ט) וַיִּתְּפְשׂוּ אֶת-
הַמֶּלֶךְ וַיַּעֲלוּ אֹתוֹ אֶל-מֶלֶךְ בָּבֶל
רַב־חַתָּה בְּאֶרֶץ חֲמַת וַיְדַבֵּר אִתּוֹ
מִשְׁפָּטִים: (י) וַיִּשְׁחַט מֶלֶךְ-בָּבֶל
אֶת-בְּנֵי צִדְקִיָּהוּ לְעֵינָיו וְגַם אֶת-
כָּל-שָׂרָיו יְהוּדָה שָׁחַט בְּרַב־חַתָּה:
(יא) וְאֶת-עֵינָי צִדְקִיָּהוּ עָוַ-

ויאסרהו

ליעם דער קעניג פֿאַן ככל פֿאַר זיינען אויגען אין רבלה הינריכטען, אונד דען גאַנצען
אַדעל יהודה'ס ערשלאַגען. (יא) איהן זעלבסט אכער דעס געוויכטעס בערויבען, אין קעט-

ר ש י

(ו) ינרמו. כמו נרמו: דרך שער בין החומות. מערה היתה לו מנחתו עד ערבות ירמו
ובכר פירשתי בספר הזה (ל"ט): (ט) רבלה. היא אנטוכיא: וידבר איתו משפטים. על שער
על הסנועה: (י) את כל שרי יהודה. סנהדרין שאמ' להם אמת התרחם לו את שנועתו:

ב א ו ר

פני ה'. (ו) וכל אנשי המלחמה, ונמונס גם המלך. (ט) מלך בבל רבלחה, כיון שארכו
ימי המלך כמו שאמר הלך לו נטובדנכר בארץ חמת רבלחה והגיש חילו נמזור וכסכנשו ירושלים
היה הוא רבלחה, והעלו את נדקיהו אליו (נד"ק). משפטים, הוכיחו על שמרד בו ועכר

הרגום אשכנוי קמט

טען לעגען, אונד איהן נאך
בכל פֿהרען, וואָ ער איהן
אויף לעבענסלאַנג אין קער.
קער וואַרף. (יג) אים פֿינפֿטען
כאַנאַטהע אַם צעהנטען דעם
כאַנאַטהעס, דאַ אַזט אים
ניינצעהנטען רעגערונגס־יאָר.
רע דעם קעניגס פֿאַן כּבֿל,
קאַם נבּזראַדן, דער אַכער.
סטעדער לייבואַכע אים דיענע.
סטע דעם קעניגס פֿאַן כּבֿל
נאָך ירושלים. (יג) אונד פֿער.
בראַנטע דען טעמפעל דעם
עוויגען, דען קעניג ליכען
פּאַלאַסט, אַללע הייזער
ירושלים אַנר וואָ אירענד
אייזן הויז איינעם גראַסען
שטאַנד, מאַכטע ער עס צו
אַשע. (יד) דיא מויערן אום
ירושלים שלייפֿטע דאַ
כשרישע העער, וועלכעס מיט
דעם אַכערסטען דער לייבואַכע
כע דאַוואַר. (טו) איינען טהייל
דער גערינגסטען קלאַססע
אונטער דעם פֿאַלקע, אונד
דען נאַנצען רעסט דער צוריק.
געבליבענען אין דער שטאַדט,

וַיֹּאסְרֵהוּ בַּנְחֻשְׁתִּים וַיִּבְאַהֲוּ
מֶלֶךְ-בָּבֶל בְּבִלְהָ וַיִּתְּנֵהוּ בְּבֵית-
הַמִּקְדָּשׁ עַד-יוֹם מוֹתוֹ: (יג) וּבַהֲדַשׁ
הַחֲמִישִׁי בַעֲשׂוֹר לַחֹדֶשׁ הָיָא שְׁנַת
הַשְּׁעָרָה שְׁנָה לְמֶלֶךְ
נְבוּכַדְרֶאצַּר מֶלֶךְ-בָּבֶל בָּא
נְבוּזַרְאֲדָן רַב־טַבָּחִים עִמּוֹ לְפָנָיו
מֶלֶךְ-בָּבֶל בִּירוּשָׁלַם: (יג) וַיִּשְׂרַף
אֶת-בֵּית-יְהוָה וְאֶת-בֵּית הַמֶּלֶךְ
וְאֶת כָּל-בְּתֵי יְרוּשָׁלַם וְאֶת-כָּל-
בֵּית הַגָּדוֹל שָׂרַף בָּאֵשׁ: (יד) וְאֶת-
כָּל-חֹמֹת יְרוּשָׁלַם סָבִיב נָתְצוּ
כָל-חֵיר כְּשָׂדִים אֲשֶׁר אֶת-רַב־
טַבָּחִים: (טו) וּמַדְלֹת הָעַם וְאֶת-
יֵתֵר הָעַם וְהַנְּשֹׂאָרִים בְּעִיר וְאֶת-
הַנְּפֹלִים אֲשֶׁר נָפְלוּ אֶל-מֶלֶךְ
בָּבֶל וְאֶת יֵתֵר הָאֲמוֹן הַגְּלָה

בית קרי
נבזראדן
וַיִּבְאַהֲוּ דיא איבערלייפֿער דיא צום קעניגע פֿאַן כּבֿל, איבערגעגאַנגען זינד, אַלס אויך
דיא איבריגע פֿאַלקסמענגע, פֿיהרטע נבזראדן דער אַכערסטע דער לייבואַכע געפֿאַנגע-
נען

ר ש י

(יא) בנית המקודות. בנית האסורין: (יג) בית הגדול. בתי כנסיות שמגדלין בהם תפילה.
ויש אומרים בתי מדרשות שמגדלין בהם את התור' מחלוק' האמוראי' היא: (טו) יתר האמון.
כמו ההמון:

ב א ו ר

על שנועוהו כמו שכתוב וגם נמלך נבוכדנצר מרד אשר השביעו באלהים (הנ"ל). (יב) בעשור
לחדש, ובמלכים כתיב בשבעה למדש? כבר העירו עליו חז"ל ואמרו במס' העניית כ"ט ע"א
בשבעה נכנסו נותים להיכל ואכלו וקלקלו בו שביעי שמיני ותשיעי סמוך לחשכה הכיתו בו חת
האור והיה דולק והולך כל היום כולו, ותימה על הרלב"ג במלכים שכתב וידמה שהתחלת
הזורכן היה בז' למדש וסוף המורכן היה בעשור למדש, ולא הביא הגמ' (טו) ומדלת, ואמר
כן אמר ומדלת הארץ השאיר? מקנת דלת העם השאיר ומקנחה הגלה (רד"ק), ואולי לקס
עמו דלת העיר ירושלים ודלות העירים האחרים שהמה דלת הארץ השאיר שס. ואה יחר,

געז הנווען . (טו) אונד דען
 אנדערן שהייל דער לאנדעס
 ארמען ליעס ער צוריק , אלס
 וויינבויער אונד אקקערסלוי-
 טע . (יז) דיא עהערנען ווילען
 אים טעמפעל דעס עוויגען ,
 דיא געשטעללע אונד דאן
 עהערנע מעער (טויכמדי) וואס
 אים טעמפעל דעס עוויגען
 שטאנד , צערשלוגען דיא
 כשרים , אונד פֿיהרטען דאן
 ערץ נאך כבל . (יח) אונד דיא
 טעפעל , דיא שויפעלן , דיא
 מעסטער , דיא בעקקען , דיא
 לעפעל , זא וויא אללע עהר-
 נען געפעסע דיא מאן צים
 גאטטעסדיענסטע ברויכטע ,
 נאָהמען זיא מיט . (יט) דיא
 שאַלען אַבער , דיא פֿייער-
 פֿאַנגען , דיא בעקקען , דיא
 טעפעל , דיא לייכטער , דיא
 לעפעל אונד דיא רייניגונגס-
 רעהרען , דיא פֿאַנגאַלד אָדער
 זילכער וואַרען , נאָהם אללע
 דער אַבערסטע דער לייבוואַ-
 כֶּע זעלבסט מיט . (כ) דיא
 צווייא ווילען , דאן איינע מעער ,
 דיא צוועלף עהערנען רינדער
 דאַרונטער , אונד דיא געשטעל-
 לע וועלכע דער קעניג שלמה
 צום

נְבוּזַרְאֲדָן רַב־טַבָּחִים: (טו) וּמִדְּלוֹת
 הָאָרֶץ הַשְּׂאִיר נְבוּזַרְאֲדָן רַב־
 טַבָּחִים לְכַרְמִים וּלְיַגְבִּים:
 (יז) וְאֶת־עַמּוּדֵי הַנְּחֹשֶׁת אֲשֶׁר
 לְבֵית־יְהוָה וְאֶת־הַמְּכַלְנוֹת וְאֶת־
 יָם הַנְּחֹשֶׁת אֲשֶׁר בְּבֵית־יְהוָה
 שָׁבְרוּ כַשְׂדִּים וַיִּשְׂאוּ אֶת־כָּל־
 גְּחֹשְׁתָּם בְּכֶלֶה: (יח) וְאֶת־הַסְּרוֹת
 וְאֶת־הַיַּעֲיֹם וְאֶת־הַמְּזֻמְרוֹת וְאֶת־
 הַמְּזֻרְקָת וְאֶת־הַכַּפּוֹת וְאֶת־כָּל־
 כְּלֵי הַנְּחֹשֶׁת אֲשֶׁר־יִשְׂרְתוּ בָהֶם
 לְקָחוּ: (יט) וְאֶת־הַסְּפִים וְאֶת־
 הַמַּחְתּוֹת וְאֶת־הַמְּזֻרְקוֹת וְאֶת־
 הַסִּירוֹת וְאֶת־הַמְּנֻרוֹת וְאֶת־
 הַכַּפּוֹת וְאֶת־הַמְּנַקִּיּוֹת אֲשֶׁר זָהָב
 זָהָב וְאֲשֶׁר־כֶּסֶף כֶּסֶף לָקַח רַב־
 טַבָּחִים: (כ) הָעַמּוּדִים שְׁנַיִם הָיִם
 הָאֶחָד וְהַבֶּקֶר שְׁנַיִם־עֶשֶׂר נְחֹשֶׁת
 אֲשֶׁר־תַּחַת הַמְּכַלְנוֹת אֲשֶׁר עָשָׂה

המלך ימיר ה' ר ש"י

(טו) ולייגבים. חופרין בארץ ורבותינו אמרו לדי חלזון: (יז) ואת המכונות של כיורות: (יח) המזמרות. הם כלי זמר: (יט) ואת הסיפים. ת"י קוליא ולא ידעתי אם ממיני כלי זמר הוא. ואומר אני שהן אגנות לקבל דם כמו בדם אשר בסף (שמות י"ג). ויש מפרשים הסיפים ל' נדים לפי תרגום של יונתן שחרגס קוליא כי בן ת"א וכדה על שכמה (בראשי' כ"ז) וקולתה על כחפהא וללשון זה נראה שהסיפי' אינם ממין כלי זמר אלא הם כדים: המחחות. שחותין בהן גחלים מעל המזבח: השנקיות. סניפי הזהב שבהם מעמידין לחם הפנים כמו שנינו במנחות: (כ) אשר תחת המכונות. לא ידעתי היאך שהרי

ב א ו ר

עיון את אשר כתבתי לעיל (ל"ט ט'). (יט) לקח רב טבחים, כלומר אשר מנחשת היה לקחו ושברו הנשדים ואשר מזהב ומכסף לקח הוא. (כ) אשר תחת, אינו דבק עם המכונות אלא ר"ל אשר תחת היס שזכר כי לא היו הנקר תחת המכונות, ופירש המכונות היו ג"כ תחת ולא זכר

הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה לְבֵית יְהוָה לֵאמֹר
 הִיָּה מִשְׁקַל לְנַחֲשֹׁתָם כָּל־הַכְּלִים
 הָאֵלֶּה: (כא) וְהַעֲמוּדִים שְׁמֹנֶה
 עֶשְׂרֵה אֲמָה קוֹמָה הָעֲמֹד הָאֶחָד
 וְחוּט שְׁתֵּים־עֶשְׂרֵה אֲמָה יִסְבְּנוּ
 וְעָבְיוּ אַרְבַּע אַצְבָּעוֹת נָבוֹב:
 (כב) וְכִתְּרַת עָלָיו נְחֹשֶׁת וְקוֹמַת
 הַכִּתְּרַת הָאֶחָת חֲמִשׁ אֲמוֹת
 וְשִׁבְכָה וְרִמּוֹנִים עַל־הַכּוֹתֶרֶת
 סָבִיב הַכָּל נְחֹשֶׁת וְכֹאֵלֶּה לַעֲמֹד
 הַשְּׁנַי וְרִמּוֹנִים: (כג) וַיְהִיו הַרְמָמִים
 הַשְּׁעִים וְשֵׁשֶׁה רוּחָה כָּל־הַרְמָמִים
 מֵאֵה עַל־הַשִּׁבְכָה סָבִיב: (כד) וַיִּקַּח
 רַב־טְבָּחִים אֶת־שְׂרִיָּה כְּהֵן

הראש

קומח קרי.

הרגום אשכנזי קב

צום טעמפעל פֿערפֿערטיגען
 ליעם, פֿיר דיעזע געפֿעסע אל=
 ליון וואָר שאָן קיין געוויכט
 פֿאַרהאַנדען. (כא) פֿאַן דען
 זיילען וואָר איינע אַכצעהן על=
 לען האָך, איינע שנוּר פֿאַן
 צוועלף עללען קאַנטע זיא
 אומפֿאַססען, דיא דיקקע האַט=
 פֿע פֿיער צאלל נור, דאָ זיא
 אינווענדיג האָל וואָר.
 (כב) אַכענהער וואָר איין קנויף
 אויס ערץ, דעססען העהע
 פֿינף עללען בעטרוג, אום דען
 קנויף הערום, וואָרען לויב=
 ווערק אינר גראַנאַטאָפֿעל
 אַנגעבראַט, אַללעס אויס
 ערץ, אונר עכען דיעזעס האַט=
 טען אויך דיא אַנדערן זיילען
 אונר דיא גראַנאַטאָפֿעל.
 (כג) דיעזע גראַנאַטאָפֿעל,
 הינגען זעכס אונר ניינציג זיכט=
 באַר העראַב, אונר דיא גאַנ=
 צע רייע אויס דאָ לויבווערק
 ענטהיעלט, הונדערט גראַ=
 גראַנאַטאָפֿעל. (כד) דער אַכערסטע דער לייבוואַכע נאָהם אויך מיט, שריה דען אַכער=
 פֿריע

ר ש י

חתת הים היו ודומה לי שאין זה אלא כמו אלל המכוונות: (כא) יסובנו. יקיפנו עיגול היקפו: ועביו.
 ארבע אצבעות סביב חללו: נבוב. חלול: (כב) ושנכה ורימונים על הכותרת. עשויה כשתי אגנות
 אחת נדרכ' כפויה על פי התחמונה והעליונה קרויה שנכה קווי"פא בלעז ורמוני' תחובי' היו בשרשר'
 והשרשרת שני ראשיה קשורין יחד ונחמה על השנכה מלמעלה מקום שהשנכה קלרה מלמעל'
 והיא יורדת עד מקום דבק השנכה והכותרת שהוא הנטן הרחב שנכותרת ושם עומדת והרמוני'
 מנסיס את מקום הדבק שתי פיות האגנות המדוכקים יחד: (כג) חשעים וששה רוחה. ובסוף
 המקרא הוא אומר כל הרמונים מאה על השנכה ובספר (מלכים א' ז') הוא אומר והרמונים
 מאתים טורים ארבע מאות לשתי השנכות אמור מעתה ארבע מאות היו לשתי השנכות על
 שני העמודים שני טורים לכל שנכה והטור מאה הוא שאמו' כאן כל הרמונים מאה על השנכה
 לטור האחד ומאתי' לשני הטורים הוא שאמור שם והרמונים מאתים טורים סביב מאתי' לשני
 טורים סביב לעמוד האחד וכן לשני הכי ארבע מאות והעמודים העמידם שלמה באולם סמוך

ב א ו ר

זכר מה, וקצר הענין לפי שהוא זכר במלכים, וחסרון הזה רבים במקרא במה שיוכל האדם
 להבין (רד"ק) - (כב) האהת חמש אמות, ובמלכים כ"ה ז' תמלא שלש אמות, וכבר בא רבינו
 רש"י ז"ל במלכים א' ז' ט"ז ליישב סתירה זאת בטוב טעם ודעת. ורמונים, פי' אפי' הרמונים
 היו שוות בהם באיכות ובכמות. (כג) חשעים וחשעה רוחה, תרגמי בכ"מ למי פירש"י פה.
 ושבעה

פריעסטער, צפניה דען פריע:
 סטער פֿאָם צווייטען ראַנגע
 אונד דיא דרייא טהירוועבֿ:
 טער. (כה) אויסדער שטאַרט
 נאַהם ער איינען פֿערשניט.
 טענען, דער איבער דיא
 קריענסלויטע געזעצט וואַר,
 זיעבען מעננער פֿאָן דענען דיא
 שטעטס אוב דען קעניג וואַרען
 אונד נון אין דער שטאַרט זיך
 פֿאַרפֿאַנדען, איינען שרייבער
 דעם פֿעלדעררן דער דאַן
 פֿאַלק צו קריענסדיענסטען
 אויס צו העכען פֿאַלענטע, אונד
 זעכציג מאַן פֿאָם לאַנדפֿאַלקע
 דיא נאָך אין דער שטאַרט וואַ:
 רען. (כו) דיעזע אַללע נאַהם
 דער אַברעכטע דער לייבוואַ:
 כַּע נבוואַרון, אונד פֿיהרטע
 זיא צום קעניגע פֿאָן ככל נאָך
 רבלה. (כז) דיעזער ליעם ויא
 אַללעוואַמט צו רבלה אים לאַג:
 דע חמת, אונטער סאַרטער
 הינריכטען, אַלז וואַרד יהודה
 פֿערטריעבען פֿאָן זיינעם פֿאַ:
 טערלאַנדע. (כח) דיעם איוט
 דיא אַנצאהל דעם פֿאַלקעם
 וועלכֿעם נבוואַרצן אין געפֿאַנגענשאַפֿט געפֿיהרט האַט אים זיעבענטען יאַהרע, דרייא

הראש ואת צפניה כהן המשנה
 ואת שלשת שמרי הסף:
 (כה) ומן העיר לקח סרים אחד
 אשר היה פקיד ו על אנשי
 המלחמה ושבעה אנשים מראי
 פני המלך אשר נמצאו בעיר
 ואת ספר שר הצבא המצבא
 את עם הארץ וששים איש מעם
 הארץ הנמצאים בתוך העיר:
 (כו) ויקח אותם נבווארון רב־
 טבחים וילך אותם אל מלך בבל
 רבלתה: (כז) ויקח אותם מלך
 בבל וימתם ברבקה בארץ חמת
 ויגל יהודה מעל אדמתו: (כח) וזה
 העם אשר הגלה נבווארצן
 בשנת שבע יהודים שלשת

אלפים

אלפים

ר ש י

לכותל ההיכל והכותל מבסה ד' רמונים מכל טור שאין נראין מבחוץ הוא שאמור כאן ויהיו
 הרמונים השעים ושזה רוחה. רוחה כמו לרוח נל תיבה שזריכה למ"ד נחחילת' הטיל לה ה"א
 בסופה ולכך הטעם מלמעלה חמת הרי"ש כלומר חשעים ושזה מהם נרחים לרוחות העמוד
 זו למדתי בכר' שלשים ושמים מדות שאמר רבי אליעזר בנו של רבי יוחי הגלילי: (כד) כהן
 המשה. סגן הכהנים הממונה חמת כהן גדול לשמש תחתיו אס יארע בו פסול: שומרי הסף.
 אמרכלין' שמפחחות העזרה מסורות להן: (כה) ושבעה אנשי מרוחי בני המלך. ובספר
 (מלכים ב' כ"ה) אמר וחמשה אנשים השנים חסונים ולא חסונים כ"כ: המלנא את עם הארץ.
 יודע מניין של כל עיר ועיר כמה אנשים מוליאה ללנא: (כח) בשנת שבע. הוא גלות יבניה

ב א ו ר

(כה) ושבעה אנשים, ונמלכים אומר וחמשה אנשים? השנים לא היו גדולים כמו החמשה
 לפיכך לא מנאן סס, ונדברי רבותינו ז"ל כתוב ח' אומר חמשה וכתוב ח' אומר שבעה להביא
 שניןסופרין הדיינין (רד"ק), וזהו מאמר המדרש נמדבר ובה פ' י"א. (כז) ויבה ויסירה, כל
 מקום שנאמר הבאה בני מיתה היא מיתה קשה ומשונה, ולפ"ז תרגמתי. (כח) בשנת שבע,
 פירשו

אלפים ועשרים ושלשה: (כט) בשנת שמונה עשרה לנבוכדראצר (הגלה) מירושלם נפש שמנה מאות שלשים ושנים: (ל) בשנת שש ועשרים לנבוכדראצר הגלה נבוכדראדן רב־טבחים יהודים נפש שבע מאות ארבעים וחמשה כר־ נפש ארבעת אלפים ושש מאות: (לא) ויהי בשלשים ושבע שנה לגלות יהויכן מלך־יהודה בשנים עשר חדש בעשרים וחמשה לחדש נשא אויל מרדך מלך־בבל בשנת מלכותו את־ ראש יהויכין מלך־יהודה ויצא אתו מבית הכליא: (לב) וידבר

טויענר דרייא אינד צוואנציג יהודים. (כט) אים אכצעהנטען יאהרע נבוכרצר'ס, פיהר טע ער פאן ירושלים אכט הונ דערט צווייא אינד דרייסיג פערזאנען וועג. (ל) אים דרייא אינד צוואנציגסטען יאהרע נבוכרצר'ס פיהרסטע נבוכראדן דער אכערסטע דער לייבווא צע זעבען הונדערט פֿינף אינד פֿיערציג יידישע זעעלען וועג, אין אללעם פֿיער טויענר זעכס הונדערט זעעלען. (לא) אים זיעבען אינד דרייסיגסטען יאהרע נאך דער וועגפֿיהרונג יהויכין'ס דעם קעניגס אין יהודה אים פֿינף אינד צוואנציגסטען טאגע דעם צוועלפֿטען טען טאנאטהעס, ערטהייל טע אויל מרדך דער קעניג פֿאן בבל ביים אנטריטע זינער רעניערונג, יהויכין דעם קעניג ניגע פֿאן יהודה דיא גנאדע אינד ענטליעם איהן אויס דעם געפֿענגניססע. (לב) שפראך וואהל

מסרים מדיקים חסר מלת הגלה

הכלוא קרי אחו

ר ש י

וכסר מלכים אחר בשנת שמונה הא כיול שנת שמונה שלך נבוכדנצר היא שנת שבע שבע את יהויקים. דאמר מר שנה ראשונה כנש נינוה שניה עלה וכן יהויקים: יהודים שלשת אלפים אלפים. ומאחר שבעת אלפים הרי עשרת אלפים הכתוב הזה שני יהודים שלשת אלפים הריע בין שני מקראות שנסוף ספר מלכים אחד אומר עשרת אלפים (שס ב' כ"ד) ואח' אומר שבעת אלפים (שס כ"ה) נא זה ופירש יהודי שלשת אלפים ומאחר שבעת אלפים הרי עשרת אלפים: (כט) בשנת שמונה עשרה. הוא גלות לדקיהו ולמעלה הוא אומר שנת תשע עשרה לערך נבוכדנצר תשע עשרה שלך שמונה עשרה שבעת אלפים: (ל) בשנת שלש ועשרים. נתנה לור בידו ושטף יהודי שנכנינות עמון ומואב שבע מאות וארבעים וחמשה כך מסורג נסדר עולם: (לא) בעשירי וחמשה לחדש. ובמק' אחר הוא אומר בעשרים ושבעה לחדש בעשירי וחמשה לחדש מת שיענו נבוכדנצר ובעשירי וששה נקבר והוליו אויל מרדך מקברו ובעשרים ושבעה מלך ונשא את ראש יהויכין: נשא. נשא וגללו. לישנא אחרניא מנאו עם

ב א ו ר

פירשו במלכים סוף שבע ותחלת שמונה כי שם כתוב שמונה (כט) בשנת שמונה עשרה, סוף י"ח ותחלת י"ט כי שם כתוב י"ט (רד"ק), ועיין במש' מגילה דף י"א ע"ב האחר שהכין רש"י ז"ל. (לא) נשא וגו' את ראש, לדעתי היא מענין נשא פנים כמו הירכך או הישא פניך (מלצני א' ח') וטעמו נשיאת חן ומסד, ועל הספירה בין המקרא הזה להקרא במלכים עיין רש"י ורד"ק.

תרגום אשכנזי

וואהלוואללענד מיט איהם ,
אונד וויען איהם דען העכ-
סטען זיטן אן , אונטער אללען
קעניגען דיא מיט איהם אין
בבל ווארען . (לג) ער מיסטע
דיא קליידונג זיינער געפאני-
גענשאפט אכלעגען , אונד
שטעטס אן דער קעניגליכען
טאפעל שפייזען , זא לאנגע ער
לעכטע . (לד) אויך ווארדע
איהם אויף לעבענסלאנג ביו
צור לעטעטען שטונדע איין
בעשטענדיגער געהאלט פיר

י ר מ י ה נב

אתו טובות ויתן את-כסאו ממעל
?כסא מלכים אשר אתו בכבל:
(לג) ושנה את בגדי כלאו ואכל
לחם לפניו תמיד כדמי חיו:
(לד) וארחתו ארחת תמיד גתנה-
לו מאת מרד-בבל דבר-יום
ביומו עד-יום מותו כל ימי חייו:

המלכים קרי . חיו קרי

דען טעגליכען געברויך פאן דעם קעניגע פאן בבל אויסגעזעטצט .

ר ש י

שאר המלכים כמו שא את ראש בני ישראל : (לד) וארוקמו . נוטל סרס מבית המלך לכל לרכיו :